Gereformeerd Tijdschrift.

Twaalfde Jaargang. Aflev. 1 Mei 1911.

Adres der Redactie: Ds. G. Doekes te *Nieuwdorp* (Zeel.)

AAN ONZE LEZERS.

Door de goede hand onzes Gods over ons mogen we in dankbare stemming en met goeden moed den twaalfden jaargang van ons Tijdschrift aanvangen. Onze hope is in geenen deele beschaamd. We mogen getuigen van eene klimmende belangstelling in en een geleidelijken groei van onzen arbeid, zoodat we in staat zijn, aan den meermalen uitgesproken wensch naar uitbreiding althans eenigermate te voldoen. Moesten we tot dusver ons gewoonlijk beperken tot 32 bladzijden per aflevering, dank zij het toenemend aantal abonne's zal in dezen jaargang elk nummer minstens 40 bladzijden druks bevatten, zonder dat de prijs van ons Tijdschrift behoeft verhoogd te worden.

Het is waar, we zijn nog niet, waar we hopen te komen. In onze abonnementslijst ontbreken nog onderscheiden namen, die wij er in mochten verwachten.

Maar wij groeien — en dat geeft moed voor de toekomst.

We gedenken met erkentelijkheid den arbeid der onderscheiden broederen, die ons met hunne pennevruchten dienden, de waardeerende belangstelling van meer dan één onzer couranten en de trouw onzer lezers, van wie we meermalen een bemoedigend getuigenis ontvingen.

We hopen, dat het Tijdschrift in den nieuwen jaargang aan belangrijkheid en actualiteit zal winnen. Dr. G. Ch. Aalders

van Tzummarum heeft ons bijdragen over O. T. onderwerpen toegezegd.

Voortaan zal om de twee maanden een uitgewerkte preekschets worden opgenomen.

Moge deze onze arbeid, gesteund door de belangstelling en medewerking van steeds meer broeders, strekken tot eere Gods en bloei van Zijn Sion.

DE REDACTIE.

BEVINDELIJK PREEKEN. [1])

„Om de vaak aan de orde gestelde vraag, of de prediker „bevindelijk" behoort te prediken, grondig te beantwoorden, moeten wij beginnen met te zeggen, wat onder „bevindelijk" te verstaan zij".

Aldus in het „Vademecum pastorale" van wijlen Ds. J. van Andel, de aanhef van het daarin voorkomende stukje over bovengenoemd onderwerp.

Inderdaad geheel juist. Dat is de vraag, die we ons allereerst hebben te stellen, een vraag intusschen, die gemakkelijker is te *stellen*, dan te beantwoorden.

Men zoekt in Gods Woord, waar het spreekt van den dienst des Woords, de prediking des Evangelies, tevergeefs naar deze uitdrukking. Evenzoo in de theorie der predikkunde. 't Is niet wat men noemt een technische term, waarvan nauwkeurig valt te zeggen, wat er, naar wetenschappelijk bedoelen, in ligt opgesloten. Men kan niet spreken van een „bevindelijke" *preekmethode*. Alle mogelijke soorten en vormen van preeken, kunnen bevindelijk, „ingekleed" zijn of niet; dat doet aan de methode als zoodanig niet toe of af.

't Is toch een term uit den volksmond, en daarom niet op één lijn te stellen met termen als: een „dogmatische preek", of een meer „ethische preek". Of men analytisch of synthetisch zijn stof indeelt en verwerkt, of op welke wijze dan ook, dat doet aan de vraag niet af of toe, of een prediking beschouwd wordt bevindelijk te wezen of niet, ook al kan wellicht niet ontkend, dat de eene vorm meer dien indruk maakt dan de andere.

't Is geen wetenschappelijke term, en daarom eenigszins *vaag*, en gebruikt voor allerlei voorstellingen, die men zich dan bevindelijk maakt.

Vragen we: ziet die uitdrukking meer op den *inhoud* dan

---

1) Referaat, gelezen op de Gorcumsche Predikanten-Conferentie, 29 Maart 1911, en naar sommige op- en aanmerkingen eenigszins gewijzigd of door middel van aanteekenigen aangevuld.

op *den vorm,* of omgekeerd of op beide, dan is men aanstonds geneigd te antwoorden: *op den inhoud*; maar toch kan niet ontkend, dat ook de vorm een grooten invloed heeft op den indruk dien de hoorders ontvangen en op hun oordeel over het al of niet „bevindelijk" preeken.

Ongetwijfeld kan ons tegemoet worden gevoerd: „maar ge behoeft het niet te hebben over wat *de hoorders denken* en den indruk dien zij ontvangen. Ge hebt maar te zeggen: *wat bevindelijk is.*

Doch daar hebt ge juist de moeielijkheid. 't Is niet iets, dat objectief vaststaat; een term, die een bepaalde, nauw belijnde, tot in bizonderheden te omschrijven voorstelling en gedachte inhoudt. De een zal bevindelijk noemen, wat de ander meent, daarmede niets gemeen te hebben.

Daar is zooveel subjectiefs in. De nadruk valt bij dit woord op het subject. De persoonlijke toestand en weg, karakter en vorming, leiding en leering zijn daarbij van zoo onberekenbaren invloed. En dat subjectieve doet een wèl belijnde en heldere omschrijving van dit begrip zoo moeielijk, indien al niet onmogelijk, blijken.

Het subjectieve in deze uitdrukking komt ook daarin uit, dat men veel meer hoort spreken van een „bevindelijk" *preeker*, of „bevindelijk" *preeken*, dan van een *bevindelijke preek.* De handelende persoon treedt meer op den voorgrond; omdat veelal wanneer het gehoor in de prediking vindt wat het „bevindelijk" heet, meer een contact tot stand komt tusschen *den persoon des predikers* en wie hem hooren, dan dat het voor hun bewustzijn duidelijk blijft, dat ze het met de objectieve uitspraken van Gods Woord te doen hebben.

Toch moeten we trachten een antwoord te geven op de vraag: Wat hebben we te verstaan onder „bevindelijk preeken?" [1])

---

1) Zeker gevoel van piëteit zou ons bijna weerhouden om de opmerking te maken, dat het stukje in wijlen Ds. J. van Andel's „Vademecum pastorale" zeer sterk bewijs levert, dat wie over „bevindelijk preeken" moet handelen zeer gemakkelijk de grenzen uit het oog verliest, of liever, dat de grenzen zeer moeielijk te onderscheiden zijn. Waar toch deze geleerde, practisch ervarene en godzalige Dienaar des Woords daarover handelt, tracht hij logisch te

We hebben daartoe deze uitdrukking eenigszins nader te bezien, en daarbij zal ons blijken dat men voor een preciese begripsbepaling op allerlei moeielijkheden stuit.

Wat is preeken. „Prediken of preeken" zooals het hier bedoeld wordt, is het verkondigen van Gods Woord in het midden der gemeente, aan de geloovige gemeente van onzen Heere Jezus Christus. Dus, en daarin gaan we accoord met den geachten schrijver van het Vademecum pastorale: dus iets méér dan b.v. de prediking van het Evangelie aan de heidenen. 't Is het ontvouwen van Gods gedachten, in zijn Woord neergelegd, *aan zijn volk.* 't Is niet maar en niet alleen een roepen tot bekeering, 't is het voorhouden van Gods heilig Woord *als een spiegel voor heel het leven*, als een gids, een lamp voor den voet en een licht op het pad. Dat Woord laat zijn licht uitgaan over *heel* het leven, zoowel inwendig als uitwendig. Daarin is dus begrepen leering, vermaning, vertroosting, bestraffing. Paulus roept Timotheus toe: predik het Woord; houd aan tijdiglijk, ontijdiglijk; wederleg, bestraf, vermaan in alle langmoedigheid en leer, hoofdstuk 4 : 2 van zijn tweeden brief aan Timotheus. Welnu dan, preeken is dus Gods Woord der gemeente ontvouwen, Gods Woord dat op *heel het leven van Zijn volk beslag legt,* en daarover licht laat schijnen.

Maar dan: „bevindelijk preeken". Wat is „bevinding"? Slaan we aangaande de beteekenis van dat woord na, wat de taalgeleerden ons daarvan zeggen, dan zien we dat „bevinding" kan aanduiden tweeërlei:

1e. *de uitslag van eenig onderzoek.* Het resultaat dat men bereikte, de opinie waartoe men kwam bij het zich op de hoogte stellen van eenige zaak, waarover men een oordeel wilde vellen. Daaruit verklaart zich dus de uitdrukking: „zijn bevinding mededeelen", van iemand die ergens verslag van heeft te geven. Ook het veelgebezigde: „naar bevind van zaken handelen."

2e. *Wat men ondervindt.* Iemands ervaring dus. En in deze

---

onderscheiden, maar verwart ten slotte geheel de begrippen: „bevindelijk" en „toepasselijk"; en wordt het in geheel dat stukje zoo duidelijk, dat, als men te handelen heeft over vage en onbelijnde begrippen, men zoo gemakkelijk iets meer of minder of anders zegt, dan men zelf eigenlijk wil of bij dieper indenken voor zijn rekening zou willen nemen.

beteekenis wordt het woord „bevinding” vooral gebruikt met het oog op de ondervinding, de ervaring van een geloovige in zijn innerlijk leven; in tegenstelling met de eerst aangeduide beteekenis waarin het op natuurlijk gebied van veelvuldig gebruik is.

In de eerste beteekenis is wie bevindt, handelend, dadelijk. Hij onderzoekt een zaak, en bevindt den toestand van die zaak alzóó. In het tweede geval duidt het woord „bevinding” aan, *wat iemand ervaart, in zich bevindt,* zonder dat daarbij op den voorgrond treedt zijn eigen willen of werken. Derhalve: wat de Heilige Geest in hem werkt, en hij in zich bevindt en daardoor ervaart, dat is de bevinding in de tweede beteekenis.

In de Heilige Schrift treffen we het woord „bevinding” aan in Rom. 5. De beknoptheid van ons bestek gedoogt niet in den breede dat exegetisch uit te pluizen. We meenen echter dat daarover niet veel verschil van gevoelen bestaan kan, dat nl. de apostel het volgende zeggen wil. De verdrukkingen oefenen den geloovige in lijdzaamheid = het geduldig en stille dragen van die verdrukkingen om Gods wille. En nu werkt de lijdzaamheid bevinding, d. w. z. door het dragen van de verdrukkingen in lijdzaamheid, wordt de proef op de som geleverd van de echtheid van het geloof, komt dus zijn geloof in een toestand van „beproefd zijn”, van „beproefdheid”, en wordt het voor de bewustheid van den geloovige door middel van het met lijdzaamheid dragen der verdrukkingen duidelijker en vaster gemaakt, dat hij waarlijk een kind van God is.

Daarin hebben we het dan feitelijk te doen met het woord „bevinding” in de eerste beteekenis, maar zóó, dat het aanduidt den uitslag van het *zelfonderzoek* des geloovigen, zooals dat het zekerst en duidelijkst resultaat oplevert, als verdrukkingen met lijdzaamheid verdragen worden. Het recht en biddend zelfonderzoek op zijn „bevinding” in de tweede beteekenis, leidt tot de „bevinding”, waarvan in Rom. 5 sprake is; bevinding in den eersten zin, maar dan als resultaat van *zelf*onderzoek.

Wanneer er nu sprake is van „bevindelijk preeken”, dan zal ieder het er wel mede eens zijn, dat hier „bevinding” bedoeld wordt in den zin van: de ondervinding, de ervaring van den geloovigen in zijn geestelijk leven. De ervaring van „wat God

aan zijn ziel doet". Wat zij in „zich bevinden" aan werkingen van Gods genade en daardoor gewekte gevoelens, gedachten, gestalten en werkzaamheden.

Bevinding is de persoonlijke en innerlijke ervaring van de waarheden die buiten ons in Gods Woord liggen en proefondervindelijk en dadelijk in het hart als zoodanig gekend en gesmaakt worden. Op deze wijze omschrijft ook ongeveer Johan Verschuir in zijn „Bevindelijke Godgeleertheit", deze zaak. In zijn „voorberigt aan den bescheiden en verstandigen lezer" verklaart hij dat hij zich gedrongen gevoelde om dit boek te schrijven tegen de „vreemde gevoelens", tegenover „de zorgeloosheit, traagheit, luyheit, yverloosheit en verontagtsaminge van alles, onder den schone schijn van Godt in geest en waarheid te dienen", tegenover: „ingebeelde heiligheit", en: een „spotten met Godtvrugt" en „tedere Godtsaligheit". Waar tegenover hij wil aanprijzen en verklaren: het „ware Christendom, daar de waarheit, zooals zij in Christo is, en de siele vrijmaakt, gekent en dadelijk in haar kragt ondervonden wordt, opdat het een kennisse der waarheit zij, die na de godtsaligheit is".

Dan zou men dus kunnen zeggen: „bevindelijk preeken is een zoodanige prediking, *waarin ook leiding wordt gegeven aan en klaarheid wordt gebracht in het bevindelijk leven.* Gods Woord óók voor het innerlijk leven de spiegel, waarin de Christen zich ziet, en onderscheidt het ware van het onechte, wezen van schijn. Waarin dus gebracht wordt wat noodig is, tot vermeerdering des geloofs, toeneming der verzekerdheid des geloofs, bevordering van een leven in waarheid en oprechtheid nabij den Heere. Waardoor de *zelfkennis toeneemt*, de *kennis van God in Christus verdiept wordt*, en het geloofsleven alzoo voortgaat. Waarvan de vrucht kan wezen: een „opwassen in de genade en kennis van onzen Heere Jezus Christus".

Inderdaad kan, dunkt ons, op deze voorstelling weinig aanmerking gemaakt worden.

Alleen maar — indien dit de ware en tevens *algemeen erkende* inhoud is van de woorden: „bevindelijk preeken", dan wordt het wel eenigszins raadselachtig waarom het vraagstuk aangaande het „bevindelijk preeken" tot zoo buitensporige afmetingen opgeblazen wordt, aangezien niets méér vanzelfspre-

kend is, dan dat de prediking aan dien eisch voldoen moet: daar is toch niemand op tegen. Ja, we mogen wel zeggen, dat zòò verstaan, het een het ander in zich bevat; dat, zoo verstaan, preeken òf bevindelijk is, òf geen prediking. M. a. w. dat de term „bevindelijk preeken" niet anders is dan een pleonasme. Men kan dan evengoed spreken van een „rondencirkel". Dan is meteen dus die kwestie uit de wereld.

Doch zoo gemakkelijk komen we er niet af; want met dit hier even uit te maken, *is* dit vraagstuk niet de wereld uit, en blijft in de praktijk bij vele hoorders de eisch: „er moet bevindelijk gepreekt worden", en bij vele predikers bestaat een oordeel ten goede of ten kwade daarover; ze achten dien eisch billijk of onbillijk; waaruit blijkt dat men feitelijk een *andere beteekenis* hecht aan den term „bevindelijk preeken", dan de boven omschrevene, wijl anders èn de uitdrukking zelve, èn het verschil over het al of niet wenschelijke van het „bevindelijk preeken" tegelijk uit de gemeente zoude verdwijnen.

Daarom moeten we trachten de gedachte, die zich in den term „bevindelijk preeken" heeft vastgezet en in het spraakgebruik burgerrecht heeft verkregen, nu, afgedacht van de woordelijke beteekenis en van de meerdere of mindere juistheid er van, te ondervangen en onder woorden te brengen.

En dan meenen we niet ver van de waarheid te zijn, indien we alzoo zeggen: *Bevindelijk preeken is een zoodanige verkondiging van Gods Woord, waarin op den vaorgrond treedt het beeld der zielsgestalte of der zielewerkzaamheden, die een bepaald Schriftwoord in staat is bij Gods volk te verwekken.* De waarheid wordt dan gehuld in het kleed der gedachten, werkzaamheden en gevoelens die in het hart van den geloovige kunnen opkomen of wel eens opgekomen zijn door die waarheid. Zòò ongeveer zal dan wel wezen de bedoeling, die men heeft als men bevindelijk preeken eischt, of goedkeurt of verwerpt, al is het dat in verreweg de meeste gevallen dit niet tot de bewustheid doordringt en er geen klare voorstelling van bestaat bij hen die het altijd maar weer hebben over „bevindelijke prediking." [1]).

---

1) Geheel dezelfde bedoeling als in den term: „bevindelijk pree-

Men neme in aanmerking, dit is dan de zaak *van de gunstigste zijde* beschouwd.

In de praktijk is het zoo vaak nog *veel minder goed* gesteld ten deze. Daar zijn verschillende vormen van prediking, of vormen en manieren in de prediking, van veel *minder gehalte* nog dan het daareven omschrevene, maar die door onkundige en in-een-ziekelijke-mystiek of bij-onwaarachtig-gevoel-levende menschen, voor *het echt bevindelijk preeken gehouden* en als zoodanig *ten zeerste toegejuicht worden*; verschijnselen en vormen die noch met „preeken," noch met „bevindelijk" iets uitstaande hebben.

Zoo wordt b. v. vaak voor „bevindelijk preeken" gehouden het z. g. *gemoedelijk preeken*; d. i. zulk een prediking, waarin men (al of niet bewust) de snaren van het oppervlakkig en natuurlijk gevoelsleven raakt of tracht aan te roeren. Verschillende vormen kunnen daartoe dienen. Reeds kan eenvoudig met *stembuiging* en de klank die men legt in zijn stem, veel worden bereikt; en in verband daarmede is tevens de intonatie der woorden een middel om op de gevoelszenuwen van de hoorders invloed te hebben. Een trillende stem, een ongewóón leggen van den klemtoon, gepaard aan een gelaatsuitdrnkking, die van het diepe gevoel of van den hoogen ernst des predikers moet getuigen, doen al veel bij een onkundig en oppervlakkig-denkend gehoor. De preektoon in den slechtsten zin van het woord, zou men kunnen zeggen.

In aanmerking komt daarbij ook *de stijl*, de woord- en zinsvorm. Tusschenwerpsels als „och, och," en „o, o" op het juiste moment gebruikt laten niet na indruk te maken. Verkleinwoorden, het spreken van „zieltje" etc; sterksprekende uitdrukkingen en adjectieven, doen daarbij dienst. *Pakkende uitdrukkingen*, als: „Dat weet Gods volk wel", of met een air van gewichtigheid: „zie, dat staat zòò bij Gods volk", weten allicht instemming te verwekken, bij wie met zekere streeling des ge-

---

ken", ligt bij de spraakmakende gemeente ten grondslag aan andere zegswijzen, als: „*onderwerpelijk*" preeken, tegenover „voorwerpelijk" *uit* de waarheid en niet waar „over" de waarheid preeken; minder gebruikt, maar van ongeveer toch wel dezelfde beteekenis, is de uitdrukking: „een waarheid achter de waarheid" moet verstaan en gepredikt worden

voels zich onder de aangewezen rubriek van hoorders meent te mogen scharen. *Ook platte uitdrukkingen,* die een fijner gevoel kwetsen, hebben vaak vat op sommige hoorders, die hun eigen minder beschaafde wijze van spreken daarin terug vinden: of ook, al is het niet bepaald „onbeschaafd" dan toch een wijze van uitdrukking die wellicht in het dagelijksch leven, maar in elk geval niet „op den kansel", mag geduld worden."

De afgrijselijkheden van de hel, in krachtige termen geschilderd, vermogen voor een enkele maal het gemoed in beweging te brengen; en het, alsof men daarvan tot in de kleinste bezonderheden op de hoogte is, voorstellen *van de zaligheid en heerlijkheid des hemels,* maakt soms het hart week, alsof er niet geschreven stond: „het is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen".

Het op den voorgrond brengen *van de onmacht,* en het in verband daarmede doorspekken van zijn preek met het noodige: „och mocht ge" en „och kondet ge" blijven veelal niet zonder gevolg; waarbij het dan tevens gepast is dat de prediker zijn „diepe" en „steile" afhankelijkheid duidelijk blijkt te gevoelen.

Het ten heele of ten halve stellen van *drie staten: bekeerd, onbekeerd* en *bekommerd,* waarbij dan „de bekommerde" in 't bizonder den indruk ontvangt van in den meest begeerlijken en gewenschten, en van-genoegzaam-diepe-opvatting-getuigenden toestand, te verkeeren, is voor zekere rubriek van hoorders genoeg om te roemen op een „bevindelijken preeker".

Nog verder geraakt men van het spoor, indien de prediker van wat *zijn eigen bevinding* is of heeten moet, gaat spreken tot de gemeente, waardoor n.l. weer bij een bepaald soort kerkgangers, het effect van zijn woord is verzekerd, als van een zóó echt-bekeerd, krachtig-bevestigd en diep-ingeleid Christen.

We behoeven niet te zeggen, dat sommige van de genoemde verschijnselen en manieren gepaard gaan met een *verwaarloozen van ernstige Schriftstudie.* Ze verraden veelal gemis aan inzicht van verantwoordelijkheid en roeping en een min-edele zucht, om zich naam te maken. Den mensch te willen behagen is een voor den prediker van Gods Woord, zelfs eenigszins voor de hand liggend gevaar.

Men vatte wat gezegd is niet op, alsof hiermede de beschul-

diging tegen onze Dienaren des Woords zou worden ingebracht van zich van dergelijke middelen te bedienen. We meenen zelfs te mogen zeggen dat in onze Gereformeerde Kerken dergelijke zaken tot de uitzonderingen behooren althans in den uitersten vorm, waarin wij die hebben voorgesteld, en overigens speelt het persoonlijk karakter een voorname rol ook in de meer of minder naar dergelijke verschijnselen neigende manieren, en behoeft dan aan opzettelijkheid niet te worden gedacht. Nochtans staat vast, dat met enkele voorbeelden zou zijn te staven, dat ook in onze dagen zulke ongezonde verschijnselen in de prediking voorkomen. [1])

Intusschen, en dat wilde ik er mede zeggen, heeft dit met „bevindelijk" preeken niets uitstaande; wat bv. hierin uitkomt dat in den eersten opslag *allen genoegen hebben*, bekeerden en onbekeerden, en de prediker *aller* toejuiching verwerft.

't Wordt mooi, treffend, interessant zelfs gevonden. Men bewondert de vlugheid, welbespraaktheid, den ernst, de waardigheid, de teederheid van den prediker. Men zal van dergelijke prediking zelden of nooit hooren wat de schare zeide van Jezus' aangrijpend en ontdekkend vermaan: „deze rede is hard, wie kan dezelve hooren". Zulk een prediker is vaak als een: „die wèl speelt". 't Is dan ook een woorden- en gedachtenspel, meer dan een prediking. Wie bekend staat als onbekeerd draagt mede wierook aan en meent niet uitbundig genoeg te kunnen wezen in zijn lof; ofschoon er geschreven staat: „De natuurlijke mensch verstaat niet de dingen die des Geestes Gods zijn, zij zijn hem dwaasheid en hij kan ze niet verstaan, omdat zij geestelijk onderscheiden worden."

Verder blijkt het onechte en onwaarachtige ook hierin dat vaak al spoedig dat alles kracht en waarde voor den hoorder verliest, tenzij het gepaard ga met zulke uitwendige gaven bij

---

1) Nadrukkelijk zij hier herhaald, dat het niet aangaat, bij 't gebruiken van dergelijke manieren, eenvoudig 't oordeel te vellen: opzettelijkheid, jacht naar succes, oogendienst. Ongetwijfeld wordt door karakter, opvoeding, omgeving groote invloed geoefend. Anderzijds zij opgemerkt, dat wie, door welke oorzaak dan ook neigt naar deze of aanverwante fouten, dubbel waakzaamheid noodig heeft, en men bedenke, dat ook door *onopzettelijk* daaraan mede te doen, een ongewenscht gevolg in de gemeente te vreezen is.

den prediker die in staat zijn, blijvend een prikkel te wezen voor het gevoel. Straks ontroert het niet meer en de prediker valt dan ook telkens in herhaling.

In de Schrift wèl onderlegde en aan-waar-geestelijk-voedsel-behoefte-gevoelende hoorders, worden dan ook weldra ontnuchterd als ze, tot bezinning gekomen, nadenken gaan over het onderscheid tusschen den zegen van den echten-stempel die onder den dienst des Woords moet genoten worden, en die oppervlakkige roering van het gevoel.

Doch genoeg van deze verschijnselen, die ten onrechte met wat inderdaad bevindelijk is, worden in verband gebracht.

Keeren we terug tot de beschouwing van het „bevindelijk preeken" naar de omschrijving waartoe we kwamen: „het bevindelijk preeken" van zijn schoonste zijde bezien.

En dan meenen we, dat gezegd kan worden, dat de term: „bevindelijk preeken", hoewel *te verklaren*, nochtans niet juist kan geacht worden, terwijl *de eisch* bij den hoorder en *het opzet* bij den prediker van bevindelijke prediking, niet zijn naar den Woorde Gods.

Te verklaren, niet alleen uit een oogpunt van een ongeestelijk en ziekelijk mysticisme, de prikkeling en uiting van het zenuwleven in verband met zekere godsdienstige voorstellingen. Maar ook als tegenstelling met een verkeerde, doodige en doodende wijze van prediking, waarin het geestelijk element ontbreekt. Als, in plaats van een preek, een exegetische verhandeling of een professoraal betoog over eenig onderwerp wordt geleverd; als holle rethorica de plaats inneemt van de dege en krachtige welsprekendheid naar Gods Woord; als droge en abstracte beschouwing en bespiegeling wordt voorgedragen, in stêe van de levende en practische waarheid der goddelijke gedachten.

Wanneer eenzijdig de nadruk gelegd wordt *op het verstand*. Op godsdienstig gebied en in de prediking de rede eenzijdig op den voorgrond gebracht wordt. Als in de prediking niet uitkomt: *God* spreekt tot den mensch, de wereld, den Christen, de gemeente, maar waarin den redelijken mensch een oogenblik werk voor zijn verstand wordt gegeven, wie hij ook zij, bekeerd of onbekeerd, als hij maar *denken* kan. Met het leven

en sterven van den hoorder heeft dat verder niet uitstaande.

Dat voldoet den ernstigen hoorder niet; den Christen die iets vraagt *voor zijn hart, voor zijn leven*; die iets mede wil uitdragen voor de praktijk des levens.

Daartegenover ligt zoo voor de hand om bij wijze van tegenstelling te gaan eischen: een bevindelijke prediking. Trouwens, het voldoet niet aan den eisch van wat is: bediening des Woords. Doch daarom is de *term nog niet juist.* Prediking is het verkondigen van Gods Woord; 't licht der openbaring moet vallen op het menschelijk leven in heel zijn omvang. En *dan behoeft er niet gezegd te worden:* „bevindelijke prediking", noch de waarheid gehuld te worden in het kleed van der vromen ervaring, want Gods Woord houdt alles in, wat voor verstand en hart en voor het inwendig en uitwendig leven van den Christen noodig is. *Derhalve eisch van en opzet tot bevindelijk preeken moet worden afgekeurd.* Wie der hoorders er op uitgaat om „bevindelijk preeken" te hooren, handelt niet goed. 't Moet om *Gods Woord te doen zijn.* Daarnaar moet het hart dorsten. Dàt moet bij Gods volk sterk op den voorgrond komen als het geestelijk leven zich recht ontwikkelt en ontwikkelen zal. En 't gevaar voor 't verloopen in eenzijdige opvattingen, als boven aangewezen, is bij zulk een hoorder groot.

Evenals bij den prediker die *opzettelijk bevindelijk wil prediken. 't Moet* en 't *mag* niet opzettelijk wezen. In plaats daarvan moet hij wie Gods Woord te verkondigen heeft, hoe langer hoe meer doordringen de ernst van het woord: „Tot de wet en de getuigenis. Het zal zijn, indien ze niet spreken naar dit Woord, dat ze geen dageraad zullen hebben".

De rechte prediking des Woords bevat uit den aard der zaak wat noodig is tot zelfonderscheiding, vermeerdering van geestelijke kennis, vermaning en vertroosting voor het hart der geloovigen.

Dat vloeit vanzelf voort uit *de hoedanigheden* van Gods Woord. De Schrift getuigt alzoo van zichzelf: „Het Woord Gods is levend en krachtig en scherpsnijdend meer dan eenig tweesnijdend zwaard en gaat door tot de verdeeling des geestes en der samenvoegselen en des mergs en is een oordeelaar der gedachten en overleggingen des harten".

Het blijkt: *reeds het lezen* van dat Woord vermag het hart te verblijden.

Het wordt bevestigd door wat de vromen zelf er van zeggen. „Uwe getuigenissen heb ik mij genomen tot een eeuwige erve, want zij zijn mijn harten vrolijkheid”. „Zoeter dan honig en honigzeem”, worden de woorden Gods bevonden.

Wat trouwens niet anders kan, wijl, wat de Geest getuigt in de Schrift, overeenstemt met wat Hij werkt in de harten der geloovigen.

Derhalve niet dààrom is dit zoo, omdat de inhoud der Schrift wezen zoude: de ervaring der vromen; maar *Gods gedachten* als een spiegel en richtsnoer voor het menschelijk leven. Daarbij is het duidelijk dat niet altijd evenzeer het bevindelijk leven rechtstreeks ter sprake komt of toestanden des geestelijken levens worden beschreven. Sommige waarheden hebben daarop *rechtstreeks* het oog als in Rom. 8 en veeltijds in de Psalmen. Wat weêr niet beteekent dat andere gedeelten der Schrift geen beteekenis zouden hebben voor het bevindelijk leven. Doch niet alzóó, dat het altijd *streelend kan zijn* voor het gevoel. Gewoonlijk zelfs is de waarheid het tegendeel er van; kwetsend en tot tegenstand prikkelend.

Dit stelt *zware eischen* aan de rechte verkondiging van Gods Woord. De prediker sta onder den indruk van zijn goddelijke roeping en verantwoordelijkheid aan den Heere. Hij is *ambtelijk* werkzaam. Succesbejag zij hem vreemd. Niet de vraag leide hem: wat wil *de hoorder*, maar: wat wil *Christus, mijn Zender?*

Hij trachte ook dien indruk te wekken bij de gemeente; dat zij het met Gods Woord te doen heeft, met den Heere Christus, met de gedachten des Heiligen Geestes. De mensch, de prediker, zijn persoonlijkheid en gaven moeten *zoover mogelijk op den achtergrond.*

Derhalve: de prediker verlieze zooveel mogelijk zijn gehoor uit het oog nl. als maatstaf en drijfveer van zijn prediking. Daarin ligt opgesloten dat de verkondiger des Woords door het licht van Gods Geest trachte te zien, te verstaan de taal des Geestes, die in de Schrift gegeven is; hij levert geen opstel: *zijne* gedachten en overtuigingen, maar brengt een boodschap

over en heeft te vertolken „wat de Geest tot de gemeente te zeggen heeft".

Dat mag alweer niet leiden tot de stelling, dat alleen de prediking van hem, die persoonlijk deel heeft aan de genade Gods, van iemand *die bekeerd is*, een rechte prediking wezen kan, en hij alleen in staat is, om in der waarheid Gods Woord te bedienen in den echten zin van het Woord. De Heere, de Zender van Zijne dienstknechten, heeft nooit of nergens den zegen van den dienst des Woords *afhankelijk gesteld van den persoonlijken staat of toestand des predikers op geestelijk gebied.* We hebben het hier te doen met iets *ambtelijks*, en de vraag is of iemand die geroepen is Gods Woord te bedienen *ambtelijke* genade bezit. Ware dat anders, de eerste en voornaamste vraag die de hoorders zouden te beantwoorden hebben, zou wezen: of de prediker wel een „bekeerde man" is; gelijk in sommige kringen en bij een bepaalde richting ook altijd de groote vraag is en blijft. Ongetwijfeld is het voor den dienaar des Woords van de grootste beteekenis, de waarachtige bekeering deelachtig te wezen, maar het beslist niet over de vraag of iemand Gods Woord recht bedient of bedienen kan. En 't is dan ook aan eenige bedenking onderhevig als Johan Verschuir in zijn „Voorberigt" zegt dat een leeraar door „drie soorten van Leringen in de Verborgenheden van Gods Koningrijk moet onderwezen worden, nl. „door 's Heeren Woordt", „door zijn eigen Bevindingen en uit de Bevindingen van andere vromen". Bij „'s Heeren woordt" voegt hij gelukkig: „de grondt van alles", anders ware hij ten eenen male van 't spoor geweest.

Neen, *des Heeren Woord leere den prediker* onderscheiden de geestelijke toestanden en daartoe is noodig dat steeds dieper te verstaan en steeds méér naar de meening des Geestes de waarheid te prediken, „die naar de Godzaligheid is".

En dan wordt de waarheid niet gehuld in het kleed van der vromen ervaring, maar ze zij en blijve een toetsteen om daardoor gedurig duidelijker beeld te verkrijgen *van wat naar Gods Woord „bevindelijk" is.*

Wanneer dat echter ontbreekt en het heilige vuur gemist wordt bij den prediker en de diepe eerbied voor Gods Woord

bij den hoorder dan wordt „bevindelijk preeken” naar de gegeven omschrijving een voor prediker en hoorder beide eenigszins bevredigend surrogaat.

Doch voor de hand ligt dat er allicht een wegdwalen volgt in de eenzijdigheden en oppervlakkigheden, straks genoemd. En de hoorder is al tevreden, meent zegen te hebben indien ’t *oppervlakkig gevoelsleven* wordt geraakt, de prediker is volkomen tevreden indien *zijn* woord, *zijn* preek den hoorders maar „bevalt” of „voldoet”. ’t Is niet onmogelijk dat de prediker wordt aangezien voor een wonder van geestelijke kennis, voor een zeldzaam diep ingeleid christen. Eenige prikkeling des hoogmoeds vloeit er zoo gemakkelijk door. Gelijk voor in ’t boek van Johan Verschuir een versje van zijn vrouw ook bevat loftuitingen over „haar geliefden Echtgenoot”, hem noemende een „wondere hemeltolk”, en hem „een wonder brein en diep vernuften” wordt toegeschreven. Aan alle zijden dreigen voor prediker en gemeente allerlei gevaren, ook al poogt men het zooveel mogelijk te houden in den vorm als door ons aangegeven: *een brengen van de waarheid uit een oogpunt van des christens bevinding. Voor de prediker* om maar al te zeer op den voorgrond te treden; *voor de hoorders* om veel genoegen te hebben, maar nimmer tot waarachtig zelfonderzoek te komen bij het licht van Gods Woord; om het alles maar aan te nemen omdat die en die prediker het alzoo gezegd heeft.

Gevaar is er om *een tijdgeloof te beoefenen,* zichzelf en elkander daarin te streelen en tevreden te stellen.

Men heeft ook op zijn best, bij „bevindelijk preeken” een *verkeerd uitgangspunt* en gaat dwalen; ’t is het brengen van de waarheid in een kleed dat haar niet past. Dat beperkt den gezichtskring, de stof wordt gering, herhaling is te vreezen en van het bevindelijke is de overgang tot het gemoedelijke en pakkende, en daarvan tot het gezochte, het schijnbaar vernuftige, en alzoo tot het vergeestelijken van Gods Woord, o zoo gemakkelijk.

We hebben *dat alles bij de rechte bediening des Woords niet noodig,* omdat, gelijk gezegd is, vermaning, vertroosting, waarschuwing, onderwijs en alles wat noodig is, in Gods Woord ligt begrepen. ’t Is overbodig. Maar ook verboden. Dat wil dus

niet zeggen: de prediking des Woords en bevinding hebben geen punten van aanraking. Maar: de ware bediening des Woords en wat noodig is voor het bevindelijk leven zijn van elkander onafscheidelijk. *Gods Woord te brengen,* dàt mag en moet van den prediker geëischt worden. In dàt licht beziet de oprechte van hart zich innerlijk en uitwendig. Hij begeere niet dat in de prediking verklaart worde hoe hij is, maar hoore hoe het *met hem naar Gods Woord wezen moet,* opdat hij zich daaraan toetse.

Het is dus een dringend vereischte, ook in onze dagen, dat zij, die geroepen zijn Gods Woord te verkondigen zich, biddend, met alle kracht er op toeleggen, *Gods Woord recht te snijden, opdat de genoegzaamheid daarvan door de gemeente hoe langer hoe meer gesmaakt en erkend* worde.

Dat is *altijd* noodig om de waardigheid van het Evangelie en de heiligheid van het ambt.

Doch dat kost *zelfverloochening.* De prediker op den achtergrond; zijn boodschap op den voorgrond. Het clericale, het clericalisme in den verkeerden zin van het woord, verdwijne hoe langer hoe meer.

Doch bizonder mag daarop wel de nadruk worden gelegd *in onze dagen.*

Nu vaak wordt geklaagd over *dorheid en doodigheid* in het geestelijke leven; ook in de prediking.

Nu ook als reactie tegenover 't eenzijdig rationalisme de behoeften van hart en gemoed op ieder gebied meer op den voorgrond treden, en deze hunne rechten komen opeischen, en zulks, ook op geestelijk en kerkelijk gebied, zoo gemakkelijk op de spits wordt gedreven en in eenzijdigheid verloopt.

Nu ook bij den Christen en de belijders in het algemeen *het maatschappelijke* en *politieke* meer en meer op den voorgrond treedt en sommigen gevaar loopen in de H. Schr. meer een program van sociale hervorming of een burgerlijk wetboek te zien dan de Godsopenbaring.

Ook met het oog op *het veeleischende van het leven.* Men is de gansche week gejaagd, en komt ter nauwernood tot stilstand om althans eens rustig, los van de zesdaagsche zorgvuldigheden ter kerk te gaan. Toch wil men *zegen* en *genot,* en

vraagt maar naar wat momenteel den aandacht boeit, de snaren van het gevoelsleven trillen doet. Althans zoo zijn er, en men ontvangt dan wellicht wat men voor een zegen houdt of althans „genoegen" noemt, al staat het te vreezen, dat bij het verlaten van de kerk, de zegen achterblijft, en voor het leven niets wordt medegenomen.

Tegenover dat alles is een dege, krachtige, *waarachtig geestetelijke* en *Gods gedachten ontvouwende* prediking zoo noodig, die wekt de gedachte dat de mensch, de Christen staat met zijn in- en uitwendig leven, in de week en op den rustdag, in zijn leven en sterven voor het aangezicht en de vierschaar van den Alwetende, van den Rechtvaardigen en Genadigen God, die zich in Christus heeft geopenbaard, door middel van Zijn Woord en Getuigenis, „een lamp voor den voet en een licht op het pad."

Opdat alzoo, ook in dezen de gedachten zuiverder, de blik meer onbevangen, het inzicht verbreed en verdiept, de gedachten des harten getoest en geoordeeld worden.

Voor God verschijne de Christen — geheel. Niet om eens te hooren vertellen wat er bij den Christen alzoo omgaat. [1]) Een *Christen* — niet een *Christus* prediking ware zulks. Maar wat er *moet* omgaan. „Wie ooren heeft hoore wat de Geest tot de gemeente zegt" moet met vrijmoedigheid ook in ònze dagen de prediker kunnen zeggen. Opdat zoo de Godsopenbaring zij een spiegel, waarin wie hoort, zijn eigen leven aanschouwt, opdat zoo een ieder naar zijn behoefte *de stem des Heeren hoore*; opdat zoo de kerk des Heeren gebouwd worde, en zij vermeerderd worde in 't allerheiligst geloof.

Daartoe *is biddend arbeiden noodig* en 't besef bij den prediker, zelf te moeten leeren van Christus, den Grooten Profeet en Leeraar, door wien de Vader tot ons sprak.

---

1) Er kan gevraagd: Moet er dan niet ontdekkend gepreekt? Moet men niet hooren: hoe het vaak is bij den Christen? Edoch — dat zal juist het geval zijn, indien Gods Woord recht gepredikt wordt, waarin immers voor de zonde gewaarschuwd, op dwaling gewezen wordt enz. enz. Ook de rechte kenteekenen van Gods kind worden daarin aangewezen. Maar — dan is en blijft 't uitgangspunt: Gods Woord prediken, daardoor het licht laten uitgaan. Het uitgangspunt ligt dan dus toch niet in de „bevinding" of in eenigen toestand van den Christen of van den mensch.

Daarin moge ook, wie eenzijdig begeert een prediking die „bevindelijk" is, in den verkeerden zin van het woord, geen bevrediging vinden noch streeling des vleesches, of zooals een zoodanige geneigd is te zeggen, geen „geestelijk voedsel",— daarin zal toch vrucht zijn tot zaligheid voor Gods volk, tot opbouw van Gods Kerk, tot ondekking van den zondaar en om hem onontschuldigbaar te stellen; daarin zal vrede zijn ook voor 't eigen hart van wie Gods Woord bedient; daarin zal vrucht wezen tot eere van Hem, die tot Ezechiël zeide en zegt tot alle Zijne dienstknechten: „Menschenkind, vat alle Mijne woorden, die ik tot u spreken zal, in uw hart en hoor ze met uwe ooren, en ga henen, kom tot de kinderen uws volks en spreek tot hen en zeg tot hen: Zóó zegt de Heere HEERE; hetzij dat zij het hooren zullen of dat zij het laten zullen."

G. K. J. K.

HET EVANGELIE NAAR MATTHEUS.

Er is slechts één Evangelie, dat naar het bevel des Heeren aan alle volken gepredikt moet worden tot zaligheid, en naar hetwelk God ten jongsten dage, gelijk de Apostel Paulus in Rom. 2 vs. 16 zich uitdrukt, de verborgen dingen der menschen zal oordeelen. Op verschillende plaatsen in het Nieuwe Testament is dan ook sprake van *het* Evangelie, zonder eenige nadere bepaling. Zoo wordt ons in Marc. 1 vs. 15 de inhoud van Jezus' prediking bij den aanvang van zijn optreden aldus weergegeven: De tijd is vervuld en het koninkrijk Gods nabij gekomen; bekeert u en gelooft het Evangelie. En niet anders luidde volgens denzelfden schrijver de opdracht, die de jongeren kregen kort vóór 's Heilands hemelvaart: Gaat heen in de geheele wereld, predikt het Evangelie aan alle creaturen (Marc. 16 vs 15). In de Zendbrieven evenzoo. Bijv. in Filipp. 1 vs 5 spreekt Paulus van zijn dank aan den Heere over de volstandige gemeenschap der geloovigen te Filippi aan het Evangelie, zonder dat hij het noodig acht, er eene nadere aanwijzing bij te voegen. En ook de eenige maal, dat er in het profetisch deel van het Nieuwe Testament van het Evangelie wordt gesproken, is er slechts in het algemeen sprake van: En ik zag een anderen engel vliegende in het midden des hemels, en hij had het eeuwig Evangelie (Openb. 14 vs 6).

Wel is er op andere plaatsen een veelsoortige bepaling aan toegevoegd. Zoo lezen we in Matth. 4 vs 23 van het Evangelie *des Koninkrijks*, in Hand. 20 vs. 24 van het Evangelie *der genade Gods*, en in Efeze 1 van het Evangelie *der zaligheid* (vs 13) en *des vredes* (vs 15). Elders heet het weer gansch anders het Evangelie *der heerlijkheid van Christus* (II Cor. 4 vs 4) of ook *der heerlijkheid des zaligen Gods* (I Tim 1 vs 11). En zelfs is er in het eerste hoofdstuk van Paulus' zendbrief aan de Romeinen achtereenvolgens sprake van het Evangelie *Gods*, tot hetwelk de Apostel was afgezonderd (vs 1), van het Evangelie *Zijns Zoons*, waarin hij God diende (vs 9) en van het Evangelie *van Christus*, dat een kracht Gods is tot zaligheid een iegelijk die gelooft (vs 16). Terwijl Marcus in den aanhef van zijn

geschrift de beide laatsgenoemde bepalingen aldus heeft samengevoegd: Het begin des Evangelies *van Jezus Christus, den Zoon van God.*

Alzoo een groote verscheidenheid van veelbeteekenende bepalingen, waaraan we ten slotte ook nog kunnen toevoegen de opmerkelijke onderscheiding, in Gal. 2 vs 7 gemaakt tusschen het Evangelie τῆς ακροβυστίας, hetwelk naar Goddelijk bestel aan Paulus was toebetrouwd, en het Evangelie τῆς περιτομῆς, dat meer bepaald aan Petrus opgedragen was.

Evenwel bij al deze verscheidenheid staat de eenheid onomstootelijk vast. Het is één en hetzelfde Evangelie, dat in het eerste deel van het Nieuwe Testament *geschiedkundig*, in de Apostolische brieven *leerstellig* en in de Openbaring *profetisch* is beschreven. Overal en altoos heeft het den éénen Christus tot voorwerp en inhoud. Vooral de Apostel Paulus heeft daarop zeer krachtigen nadruk gelegd in zijn zendbrief aan de Galaten. Met al den ernst, die in hem is, waarschuwt hij hen voor een afglijden „tot een ander Evangelie, daar er geen ander is" (1 vs 6, 7). Ja hij roept tot tweemaal toe den vloek in over een ieder, al ware het ook een engel, die een ander evangelie verkondigde: „Doch al ware het ook, dat wij of een engel uit den hemel u een evangelie verkondigde buiten hetgeen wij u verkondigd hebben, die zij vervloekt. Gelijk wij tevoren gezegd hebben, zoo zeg ik ook nu wederom: indien u iemand een evangelie verkondigt buiten hetgeen gij ontvangen hebt, die zij vervloekt." (vs 8, 9.)

Alleen, wanneer we deze eenheid van het Evangelie in het oog houden, zullen we het veelzeggend opschrift verstaan, dat boven de vier eerste boeken van den canon des Nieuwen Testaments geplaatst is. Volgens dat opschrift wordt ons daarin het Evangelie gegeven κατὰ Ματθαῖον, Μάρκον, Λουκᾶν, Ἰωάννην, dus niet *van*, maar *naar* (de beschrijving van) Mattheus, Marcus, Lucas, Johannes. En ieder gevoelt aanstonds, wat dit zeggen wil. Alle deze heilige schrijvers hebben hetzelfde Evangelie in geschrifte gebracht. Zoowel de een als de ander heeft, naar de woorden van Lucas in Hand. 1 vs 1, het ποιεῖν καὶ διδάσκειν, het doen en leeren van Jezus beschreven. Maar naar Gods bestel heeft een ieder van hen het weer op een eigensoortige wijze gedaan,

overeenkomstig zijn leiding en roeping, en naar het bizonder oogmerk, dat hij zich gesteld heeft. Mattheus beoogt met zijne beschrijving een ander doel dan bijvoorbeeld een Lucas, gelijk reeds onmiddellijk blijkt uit de geheel onderscheiden geslachtslijst, die beiden geven. Wijst Mattheus duidelijk aan, dat de Heere Jezus het ware *Zaad van Abraham* is, Davids Zoon en Heere, en dus Israëls Messias naar het woord der belofte, Lucas daarentegen laat kennelijk uitkomen, hoe in Hem, den *Zoon des menschen*, alle volkeren der aarde gezegend zullen worden. Mattheus vermeldt daarom alles van Jezus' leer en leven, wat voor zijn doel beteekenis heeft, en deelt het zoo mede, dat de vervulling van de profetieën in Christus kennelijk uitkomt. Lucas echter laat het volle licht vallen op datgene, wat zijn oogmerk dienen kan, waarom hij meer bepaald de beteekenis van het doen en leeren van Christus voor heel de wereld op den voorgrond stelt.

Het is hetzelfde licht van de Zonne der gerechtigheid, dat ons uit aller getuigenis toestraalt, maar de verschillende beschrijvingen zijn als heerlijke diamanten, waardoor dat ééne licht in onderscheiden glansen voor het oog des geloofs uitstroomt. Het is het „viervoudig gevormd Evangelie", gelijk Irenaeus het noemde, in het wezen een, maar naar den vorm onderscheiden, opdat het naar zijn veelzijdige beteekenis en onbevattelijken rijkdom des te heerlijker aan het licht zou treden.

* *
*

Naar het bestel onzes Gods neemt in de heilige verzameling van Evangeliebeschrijvingen niet het boek van een Johannes of een Lucas de eerste plaats in, maar wordt de Canon van het Nieuwe Testament geopend door Mattheus. En op de vraag, waarmee dit verband houdt, blijft zeker niemand het antwoord schuldig, die ook maar eenigermate een oog heeft voor het bizonder karakter en de eigenaardige strekking, die deze Evangeliebeschrijving in onderscheiding der volgende boeken kenmerken. Onder de leiding des Geestes heeft Mattheus als het ware den schakel gelegd tusschen de beide hoofddeelen der Heilige Schrift. Geen der andere schrijvers legt zoo krachtigen nadruk op de eenheid van het Oude en het Nieuwe Testament, en benaarstigt zich zoo kennelijk, om de Joden te overtuigen,

dat Jezus van Nazareth de Messias is, door de profeten in naam des Heeren voorzegd. Geen enkele gelegenheid laat Mattheus voorbijgaan, om in het licht te stellen, op hoe treffende wijze tot in bizonderheden toe de oude profetieën in het doen en leeren van den Christus zijn vervuld geworden. Het spreekt dus vanzelf, dat het Evangelie naar Mattheus onmiddellijk op de profetieën van het Oude Verbond volgt.

Blijkbaar was het er den schrijver in de eerste plaats om te doen, de verloren schapen van het huis Israëls het Evangelie der genade op het hart te binden. Om hen vooral te trekken, heeft hij (volgens het getuigenis van Papias, een Apostel-leerling uit de school van Johannes) zijn boek oorspronkelijk in de Hebreeuwsche taal geschreven. Om de kinderen zijns volks te bewegen tot erkenning van Christus als den van God gezonden Messias, heeft hij de onweersprekelijke bewijzen bijeengebracht, dat Jezus Christus is de Zoon van David, den Zoon van Abraham (1 vs. 1). Met name het Evangelie naar Mattheus vertoont alzoo het kenmerk van hetgeen door Paulus genoemd is „het Evangelie der besnijdenis". Eene vergelijking met Marcus, Lucas en Johannes toont dit duidelijk aan. Vergeleken met de „Handelingen der Apostelen", vormen de vier eerste boeken een geheel en hebben ze eenzelfden inhoud en een gemeenschappelijk doel. Wordt toch in Handelingen de Nieuw-Testamentisch toepassende werking geteekend, die van den verhoogden Christus uitgaat van Jeruzalem uit onder de volkeren der wereld, de vier Evangeliebeschrijvingen daarentegen getuigen alle van het *Oud-Testamentisch verwervend* karakter der Godsopenbaring in het doen en leeren van den *vernederden* Christus, in het midden van het bondsvolk *Israël*, dat als „het Zijne" wordt voorgesteld. Maar een ieder hunner doet het uit een eigen gezichtspunt. En zoo treedt bij Mattheus in het bizonder het *Koninkrijk der hemelen* op den voorgrond, dat in Christus gestalte verkrijgt. Dat is de onmiskenbare lijn, waarlangs hij in zijne teekening van Jezus' daden en woorden gedurende Zijne omwandeling op aarde zich voortbeweegt van het begin tot den einde toe.

Opmerkelijk mag het reeds heeten, dat de uitdrukking „Koninkrijk der hemelen" uitsluitend voorkomt in het Evangelie

naar Mattheus. Elders treffen we wel de benaming Koninkrijk *Gods* aan, met name bij Lucas, maar van het Koninkrijk der *hemelen*, in de eerste Evangeliebeschrijving niet minder dan 32 maal genoemd, is in geen ander boek sprake. En de reden, waarom Mattheus bij voorkeur zich aldus uitdrukt, is waarlijk niet ver te zoeken. Het karakter van het Koninkrijk, dat in de volheid des tijds nabij gekomen is, ligt er duidelijk in uitgedrukt. De Messiasverwachting onder Israël richtte zich op een aardsch Koninkrijk, op een herstelde theocratie. De Christus zou, zoo meenden de Joden, in letterlijken zin de troon van Zijn Vader David weer oprichten te Jeruzalem. En hoe diep deze zinnelijke verwachting in het oude Bondsvolk had vastgezet, blijkt wel allermeest hieruit, dat zelfs Jezus' jongeren er nog langen tijd mee bevangen waren. En vandaar, dat Mattheus juist met beroep op de woorden der Profeten ten duidelijkste laat uitkomen, dat het Koninkrijk, door den Messias aan het licht gebracht, gansch iets anders is dan wat het vleeschelijk Israël zich voorstelde. Het is geen aardsche troon, die Davids Zoon en Heere opricht, maar het is het hemelsch Koninkrijk, dat in Hem gestalte verkrijgt. Het is geen politieke heerschappij, die Hij vestigt door Zijn doen en leeren, maar eene geestelijke heerschappij, die het hart vernieuwt door wedergeboorte en geloof. Dat Koninkrijk is in de hemelen en wordt daar bewaard als een loon voor degenen, die hier om Christus' wil smaadheid en kruis verdragen (5 vs. 12), het is daar weggelegd als een schat, die door geen mot of roest verdorven noch door dieven weggenomen kan worden (6 vs. 12). Slechts in beginsel woont het op aarde, in de harten der geloovigen, als een zaad in den akker, als een zuurdeesem in de spijze (hfdst. 13). Om deelgenoot van dat Koninkrijk te worden, moet men zich vernederen en worden als de kinderkens (18 vs. 3). Het staat niet open voor de machtigen en grooten der aarde, maar voor de armen van geest (5 vs. 3); niet voor den eigengerechtigden Farizeeër, maar voor ootmoedige tollenaren en zondaren (9 vs. 11 en 12). Het brengt geen aardsche heerlijkheid aan, veeleer het tegendeel (20 vs. 22), maar gerechtigheid (6 vs. 33), het eeuwige leven (25 vs. 46), de vergeving der zonden (26 vs. 28).

Dat element van het Koninkrijk der hemelen treedt zoozeer

op den voorgrond, dat we het als principium dividendi van het Evangelie naar Mattheus mogen aanmerken. In elk der zeven deelen, die in dit Bijbelboek te onderscheiden zijn, is het Koninkrijk der hemelen de hoofdgedachte.

In het eerste deel, dat de hoofdstukken I—IV omvat, wordt Jezus Christus, de Zoon van David, de Zoon van Abraham geteekend als de wettige Stichter van het hemelsch Koninkrijk De volgende afdeeling, V—VII bevat de Bergrede, waarin Christus de beginselen van het Koninkrijk der hemelen heeft ontwikkeld. Het derde stuk, VIII—X gewaagt van de wonderen, door Christus en Zijne Jongeren verricht tot behoudenis van ellendigen, en wijst daarmee kennelijk op de reddende strekking van het Koninkrijk. Vervolgens wordt aangewezen in XI—XIII vs. 52, hoe dit rijk wordt tegengestaan, en in XIII vs. 53—XXVIII, welke machtige werking er van uitgaat. Het zesde deel, XIX—XXV, spreekt van tucht en oordeel in het Koninkrijk der hemelen, terwijl in de laatste hoofdstukken XXVI—XXVIII zijn bevestiging door de instelling van het Sacrament, door het sterven van Christus en Zijne opstanding uit de dooden wordt beschreven.

* *
*

Met het oog op dit karakter van de eerste Evangeliebeschrijving mag het treffend heeten, dat juist Mattheus tot die taak is geroepen. Was hij niet in eigen persoon eene levendige bevestiging van wat zijn boek teekent? Met hem toch had de Heiland een tollenaar onder Zijne jongeren opgenomen. En Mattheus zelf acht dit blijkbaar van zoo groote beteekenis, dat hij er aan herinnert in de Apostellijst. Hij vergenoegt zich niet met onder de Twaalven eenvoudig zijn naam te noemen, maar spreekt nadrukkelijk van Mattheus *den tollenaar* (10 vs 3). We hebben hier te doen met een machtig getuigenis van den rijkdom der genade, van de kracht des Evangelies, van de uitnemendheid van het koninkrijk der hemelen.

Van den tollenaar wordt ons in het Evangelie niet veel goeds verteld. Veelal worden tollenaren en zondaren in éénen adem genoemd, ook bij Mattheus (9 vs 10, 11 en 11 vs 19). En wat nog meer zegt, zelfs stelt de Heere Jezus een heiden en een tollenaar op ééne lijn (18 vs 17) en spreekt hij elders van „tol-

lenaren en hoeren" (21 vs 31, 32). Zoo kwam dus in de verkiezing van Mattheus tot het apostelschap op sprekende wijze uit, dat de Messias gekomen is, om te zoeken en zalig te maken, wat verloren was. Voor den meest verachten en diepst gezonken Israëliet is plaats in het koninkrijk der hemelen, dat in Christus is geopenbaard en door Christus is geopend.

Voorts kon hij ook meer dan anderen, krachtens zijne levenservaring een getuige heeten van de onvergelijkelijke schat, in het hemelsch koninkrijk voor zondaren weggelegd. Niemand onder de Twaalven had er zooveel voor opgeofferd als Mattheus. Het tollenaarsbedrijf was zeer winstgevend, en toen de Heiland hem riep, moest hij dus kiezen tusschen den aardschen en den hemelschen schat. Mattheus teekende zijn eigen beeld, toen hij de gelijkenissen weergaf van den schat in den akker, waarvoor een mensch, dien gevonden hebbende, alles verkocht wat hij had, en van den koopman in paarlen, die alles veil had voor het bezit van de ééne paarl van groote waarde (13 vs 44—46). Dat deze gelijkenissen uitsluitend in Mattheus' Evangeliebeschrijving voorkomen, is alleszins begrijpelijk. Uit eigen ervaring kan hij betuigen aan de kinderen zijns volks, dat het koninkrijk der hemelen de opoffering van alle begeerlijkheden der wereld waardig is.

En ten stotte bewijst de persoon van Mattheus niet minder, hoe de genade in Christus de band aan Israël niet doorsnijdt, maar integendeel verinnigt, ja herstelt, waar deze was verbroken. Met de aanvaarding van het tollenaarsbedrijf had Mattheus het bewijs gegeven, dat de Israëliet in hem alles behalve sterk sprak. De tolheffing geschiedde immers in naam en dienst van den Romeinschen wereldheerscher en droeg dus onwillekeurig in het oog van de Joden het karakter van verraad aan eigen natie. Temeer omdat het gewoonlijk uitliep op een schandelijk uitbuiten van eigen landgenooten. En zie, sinds zijne roeping tot discipel en later tot Apostel des Heeren werd Mattheus in vollen zin weer Israëliet. Met hart en ziele wijdde hij zich vooral aan de behoudenis van Abrahams zaad. Diende hij eertijds het koninkrijk der wereld ten koste van zijn volk, thans stond hij in dienst van het Koninkrijk der hemelen ten bate van zijn natie. Welk een krachtige prediking dus aan het

Jodendom, dat Christus niet gekomen is, om de Wet te ontbinden maar om die te vervullen. Moge het Evangelie naar Mattheus daartoe nog voor velen dienstbaar gesteld worden!

Mattheus is niet de oorspronkelijke naam van onzen schrijver. Volgens Marcus en Lucas heette hij eertijds Levi. Denkelijk heeft hij zijn nieuwen naam niet van den Heere Jezus ontvangen, want er wordt geene aanwijzing van zijn karakter of roeping in uitgedrukt. Mattheus toch beteekent *Godsgeschenk*. Maar hoe dit zij, er ligt een heerlijke waarheid in. Hij is een Godsgeschenk, met name door zijn heilige Evangeliebeschrijving, aan de Kerk van alle eeuwen. En we doen wel, dat we het Evangelie, door hem te boek gesteld, met kinderlijk geloof aannemen en door biddend onderzoek meer en meer leeren verstaan.

G. D.

PREEKSCHETS.

OPENB. 1 : 18*b*. En Ik ben dood geweest; en zie, Ik ben levend in alle eeuwigheid. Amen. En Ik heb de sleutels der hel en des doods.

THEMA: HET ZELFGETUIGENIS VAN JEZUS DEN LEVENSVORST.

Dit getuigenis is drieledig:

I. dat Hij dood geweest is.
II. dat Hij eeuwig leeft.
III. dat Hij macht heeft over het rijk van den dood.

I. Ik ben dood geweest. Ik was (eens) een doode. ἐγενομην νεκρος.

A. Dit is *een feit*.
Bewijzen voor het dood — zijn van Christus. Getuigen: Jozef, Nikodemus, de vrouwen, krijgsknechten.

B. Dit is *een zegen voor ons*. Door Zijn dood heeft Hij voor ons de gerechtigheid verworven. Gods genaderaad is de worteloorzaak, Christus' dood de middeloorzaak van onze rechtvaardigheid.

C. Dit is *een eere voor Christus*. Dood-zijn is eenerzijds een vernedering, maar andrerzijds een eere voor Christus, omdat de grootheid Zijner liefde hierin openbaar wordt. Het geslachte Lam is het middelpunt in Woord en Sacrament. De hemelingen scharen zich om het Lam, dat dood geweest is en nu leeft.

II. Jezus is levende tot in alle eeuwigheid εἰς τους αἰωνας των αἰωνων.

A. Dit is *een feit*.
De opstanding is geen sprookje, geen symbolisch ingekleede gedachte. Verschillende nieuwere theorieën o. a. de spiritistische, weerlegd. Beschrijving van Zijn levend-worden. Amen. Dit is een Goddelijk „ja" dat alle „neen"s der ongeloovigen doet verstommen. Van dit „Amen" weerklinke de echo in het leven der gemeente.

B. Dit is *een zegen voor ons*. De levende Christus maakt

de weldaden ons deelachtig, die Hij door Zijn dood verwierf. Hij leeft. Wie leeft, werkt. Christus leeft en werkt eeuwig als onze profeet, priester en koning. De toepassing des heils duurt eeuwig.

C. Dit is *een eere voor Christus*.

Hij heeft door Zijn levend — worden bewezen de Zoon van God te zijn. Hij is nu ὁ ζων naar Zijne Goddelijke èn naar Zijne menschelijke natuur.

Hij is opgewekt door den Vader. In de opstanding heeft de Vader over Jezus' persoon en werk Zijne goedkeuring uitgesproken. De opstanding is de eerste trap in den staat der verhooging.

III. Hij heeft macht over het rijk van den dood. Hel (ᾅδης, c. f. Hand. 2 : 31) beteekent het rijk des dcods, de staat des doods.

A. Dit is *een feit*.

Er is een rijk des doods. Het wordt vergeleken bij een stad met poorten. (De poorten van den Hades zullen de gemeente niet overweldigen). Bewindvoerder is Satan. Hij draagt de sleutels.

Christus is in het rijk des doods afgedaald en teruggekomen met de sleutels van dat rijk in Zijn hand. Satan, de geweldhebber des doods is, verslagen door Jezus' geboorte, werk, dood, opstanding.

B. Dit is *een zegen voor ons*.

Christus heeft de sleutels van de stad des levens en van de stad des doods. Ze zijn in goede handen. Hij gebruikt ze naar recht. Geen schaap van Zijn kudde komt in de macht van den dood. Troost in bestrijding. Dood, waar is uw prikkel?

C. Dit is *een eere voor Christus*.

Nu is zijn werk in beginsel voltooid. Gen. 3 : 15 is aanvankelijk verwerkelijkt.

En Christus, eere is de eere des Vaders. Satan is verslagen, niet door brute overmacht, maar in den weg van het recht. Nu Jezus leeft, triumfeert het leven over den dood, de genade over de zonde, God over Satan. Daarom: Soli Deo Gloria! T. H.

NALEZING.

Ook ons werd het stuk toegezonden, waarin de broeders Ds L. Bouma, Ds W. Bouwman, Dr W. A. van Es, Ds K. Fernhout K. le Cointre, Ds J. J. Miedema, Ds H. A. Munnik, Ds W. B. Renkema, Ds R. J. W. Rudolph en Ds C. L. F. van Schelven de aandacht van onze kerkeraden, classen en synoden vestigen op „enkele ernstige bezwaren tegen het wetsontwerp-Heemskerk tot regeling van het armbestuur". Tot ons leedwezen kunnen we wegens plaatsgesprek niet het geheele stuk opnemen. Maar we willen gaarne, zij het dan in wat verkorten vorm, aan den wensch der broederen voldoen.

Zonder geheel te zwijgen over het bedenkelijke van „de groote uitbreiding der Staatsbemoeiïng met de armenzorg, gelijk zij in dit ontwerp wordt voorgesteld", alsmede over het droeve feit, dat „het nieuwe wetsontwerp, evenals de thans bestaande Armenwet, de kerkelijke armenzorg in de wettelijke regeling van het armbestuur opneemt" leggen de broeders vooral nadruk op de meer *practische* bezwaren, die de voorgestelde regeling drukken.

Wat nu de meer *practische* bezwaren betreft, vestigen we allereerst uw aandacht op de wijze, waarop dit wetsontwerp de *rechtspersoonlijkheid* van de instellingen van weldadigheid regelen wil. Volgens art. 3 zijn Burgemeester en Wethouders verplicht een lijst aan te leggen en bij te houden van de in de gemeente gevestigde instellingen van weldadigheid. En art. 5 zegt, dat een instelling van weldadigheid, welke uitsluitend armverzorging in of buiten gestichten voortdurend ten doel heeft, de hoedanigheid van *rechtspersoon* bezit, zoodra zij op die lijst is geplaatst. Worden onder de aldaar bedoelde instellingen nu ook onze Diaconieën gerekend en deze als zoodanig door B. en W. op de lijst geplaatst, dan verkrijgen reeds daardoor onze Diaconieën *zelfstandig* de *hoedanigheid van rechtspersoon*. Zelfs *buiten haar eigen toedoen*. En *geheel in strijd met onze Gereformeerd-kerkrechterlijke opvatting*, volgens welke de Diaconieën immers organen der Kerk tot verzorging der armen zijn. Welk een bron van voortdurende geschillen tusschen Kerkeraden en Diaconieën zou dat niet kunnen worden!

Laten we in dit verband ook even mogen wijzen op art. 5, 2e alinea: „afwijking van de akte of de statuten geeft aan het openbaar Ministerie de bevoegdheid, om bij den burger-

lijken rechter de vervallen-verklaring der vereeniging van hare hoedanigheid van rechtspersoon te vorderen". Want heeft dit artikel ook betrekking op de Diaconieën, gelijk het geval schijnt te zijn, dan worden deze zelfs letterlijk „vereenigingen" genoemd, wordt de Kerkenorde als een akte of statuut beschouwd, en wordt de Diaconie in de stipte naleving van deze onder de contrôle der Overheid gebracht!

Terwijl volgens art. 6 2e alinea, de Diaconie zelfs verplicht zou kunnen worden haar (huishoudelijk) reglement aan den armenraad en aan Burg. en Weth. mede te deelen.

Een tweede bezwaar betreft het vastleggen in de wet van de dusgenaamde *dubbele bedeeling.*

De tegenwoordige Armenwet, art. 21, bepaalt dat een burgerlijk bestuur geen onderstand aan armen mag verleenen, dan na zich, voor zooveel mogelijk, te hebben verzekerd, dat zij dien niet van een kerkelijke of bijzondere instelling van weldadigheid kunnen erlangen en dan slechts bij volstrekte onvermijdelijkheid". „Dubbele bedeeling", d. w. z. verzorging van éénzelfden arme tegelijk door de Overheid en door een kerkelijke of bijzondere instelling van weldadigheid laat de wet volgens tot oordeelen bevoegden *niet* toe. Toch hebben de Burgerlijke armbesturen ze, in strijd met de wet en tot schade voor de ontwikkeling van de kerkelijke armenzorg, op vele plaatsen toegepast. En — thans wil minister Heemskerk ze wettelijk ijken! Wij vreezen daarvan de droevigste gevolgen, gelijk de praktijk in die streken, waar zij thans op ruime schaal wordt toegepast (vooral in het noorden van ons land!) ons nu reeds die treurige gevolgen voldoende laat zien. Dit schept de verzoeking voor een Diaconie om op die aanvulling van het Burgerlijk Armbestuur te steunen, hare bijdragen meer en meer in te krimpen en de verzorging van den arme allengs meer over te laten aan het Burgerlijk Armbestuur, hare bijdrage als een aanvulling te beschouwen veelmeer dan die van het Burgerlijk armbestuur, en zich voor de vermeerdering harer inkomsten steeds minder inspanning te getroosten. En zoo gaat bij toepassing van de „dubbele bedeeling de kerkelijke armenzorg licht meer en meer kwijnen en versterven. En zegt men nu dat onze Kerken zelve tegen die verkeerde beschouwing en die verslapping op haar hoede moeten zijn, dan is ons antwoord, dat wij toch zeker te waken hebben, zooveel in ons vermogen is, dat de Overheid niet een stelsel van armenzorg in de wet vastlegge, waardoor onze Diaconieën in een gestadige *verzoeking* worden gebracht.

Bovendien dreigen meerdere gevaren, wanneer dit ontwerp wet mocht worden.

Het gevaar, dat de offervaardigheid in de gemeente vermindert, als men weet, dat de Burgerlijke Armbesturen bereid zijn het ontbrekende aan te vullen.

Het gevaar, dat onze Diaconieën onder gestadige contrôle en curateele van de Armbesturen komt, omdat deze in laatster instantie te beslissen hebben, hoeveel aan een arme moet worden verstrekt.

Het gevaar, dat de Diaconieën verplicht worden tot mededeelingen, in strijd met het intiem, huishoudelijk karakter van onze kerkelijke armverzorging.

Het gevaar ook, dat wij door belastingen zullen moeten bijdragen voor den nood van andere armen buiten onze Kerken, wat het onrecht, aan de Geref. Kerken reeds aangedaan, nog zou vergrooten.

> Een *derde bezwaar* van practischen aard heeft betrekking op *mededeelingen*, die in het nieuwe wetsontwerp zelfs in veel grooter getal dan in de geldende Armenwet van de Kerken gevorderd worden: voor *den Minister van Binnenlandsche Zaken*, voor *Burgem. en Weth.*, voor de *armenraden* of *secretarissen* van armenraden, *beheerders van registers van inlichtingen* en desgevraagd voor *bestuurders van andere instellingen* van weldadigheid. (art. 6, 7, 12, 13, 48 en 53) Dat de Kerken in bepaalde gevallen mededeelingen doen, behoeft op zichzelf nog niet ongeoorloofd te worden geacht. Maar ten eersten is het de vraag of *al* de daar bedoelde inlichtingen steeds mogen worden verstrekt. En ten tweeden vragen wij: welk recht heeft de Overheid om al zulke mededeelingen van de Kerken, zelfs onder bedreiging met niet geringe boeten, te *eischen?* Of de Kerken in bepaalde gevallen inlichtingen zullen verstrekken en, zoo ja, welke zij kunnen geven, moet aan de beoordeeling der Kerken zelve worden overgelaten. Ze van haar te eischen op een wijze als weder in dit ontwerp geschiedt, randt de vrijheid en zelfstandigheid der Kerken aan.

En eindelijk wijst de circulaire nog op een bezwaar betreffende de *armenraden*, welke het wetsontwerp wil ingevoerd zien. De behoefte aan en de wenschelijkheid van armenraden blijft onbesproken.

> Slechts spreken we als ons oordeel uit, dat onze Diaconieën, rechtstreeks niet alleen, maar *ook zijdelings* aan zulke armenraden niet mogen worden vastgekoppeld, maar in de gelegenheid moeten blijven om ook tegenover die corporaties haar volle vrijheid te bewaren. Aan dezen billijken

eisch wordt o. i. in het ontwerp-Heemskerk niet genoeg voldaan. Want

1. de armenraden zullen, waar zij worden ingesteld, ten aanzien van het bureau van inlichtingen ook met een dwingende bevoegdheid worden toegerust (Mem. v. Toel. § 6);

2. aan deze armenraden wordt opgedragen om niet alleen op verzoek, maar ook *eigener beweging* autoriteiten zoowel als besturen van instellingen van weldadigheid en dus *ook Diaconieën*, omtrent alle onderwerpen, het armwezen in de gemeente of in het algemeen betreffende, *van raad te dienen*, en om voorstellen te doen en maatregelen te beramen;

3. en in een enkel geval (art. 51) zullen de Diaconieën zelfs aan het intermediair van de armenraden gebonden zijn.

En de instelling van zoodanige armenraden geeft ons nog te meer oorzaak van ernstige bezorgdheid, omdat nu reeds wordt geklaagd dat aan dien armenraad in het ontwerp te weinig bevoegdheid is toegekend, alsmede omdat naar art. 50, slot-alinea, bij Koninklijk Besluit tot instelling van een armenraad de taak van dezen nader kan worden geregeld.

Dat de geopperde bezwaren gewichtig zijn, zal niemand ontkennen. En we verwachten dan ook, dat de Kerken, in synode vergaderd, het hare zullen doen tot handhaving van de vrijheid van Christus' Gemeente, welker eigenaardig karakter door de Overheid dient geëerbiedigd te worden.

DE CONSULENT.

Dr Hania deed een goed werk met zijn rapport, ter Classicale Vergadering uitgebracht, door middel van *De Bazuin* in breeder kring bekend te maken. Het is een actueel onderwerp, waarover tot dusver nog weinig is gezegd, en dat toch wel eene bespreking waardig is. We twijfelen niet, of we bewijzen ook onzen lezers een dienst door opname van het geheele stuk in onze nalezing. De schrijver handelt eerst over den naam en de historische opkomst van den consulent.

1. De naam *consulent* komt in de groote uitgaven van „het woordenboek der Ned. Taal" niet voor. Hij is zeker vergeten. Het vreemde woord is afgeleid van een Lat. woord, dat „raadplegen" beteekent. In gerechtelijke aangelegenheden wordt het nog wel gebruikt; de rechtsgeleerde, de raadsman, die in rechtszaken iemand van advies dient, wordt wel consulent genoemd.

En het is ook veelvuldig in gebruik op kerkelijk gebied.

Men wijst er dan mee aan in onze Geref. Kerken den predikant, die, hetzij *met,* hetzij *zonder* overleg met eene vacante kerk, welke maar één dienaar heeft, als er geene vacature is, door de classe wordt aangewezen, om die vacante gemeente zooveel mogelijk en desgewenscht, met advies, leiding of ook hulp in hare kerkelijke zaken bij te staan. Wijst de classe één zoo'n dienaar aan, dan heet hij alleen maar consulent; worden twee aangewezen, dan kan men spreken van primus-consulent en secundus-consulent; evenals men spreekt van primi- en van secundi-afgevaardigden naar meerdere vergaderingen van kerken.

2. In de kerkelijke literatuur van onze Geref. Kerken uit de 16e eeuw, wordt de naam consulent, voorzoover mij bekend is, nog niet aangetroffen. Het „instituut" van het consulentschap bestond toen eigenlijk nog niet. Het „advies der classe", waarvan sprake is in art. 4 K. O., bij beroepingen, werd toen waarschijnlijk soms op deze wijze gegeven, dat 2 of 3 genabuurde kerken door middel van afgevaardigden of van een paar classicale visitatores bij zoo'n beroeping tegenwoordig waren.

En ook gaven de classen in hunne vergaderingen denkelijk wel bij herhaling „advies."

In de 17e eeuw, en voornamelijk in de 2e helft, en evenals in de 18e eeuw komt de „consulent" echter gedurig voor. In de Synodale Acta en in de Kerkelijke Handboekjes uit dien tijd worden omtrent de consulenten dan ook vele bepalingen gevonden, als: *wie* consulenten zullen zijn; *hoeveel* er zullen zijn; *welke* hunne *bevoegdheden* zijn enz. Van die bepalingen hier te verhalen of een kort histor. overzicht te geven en dan alleen nog maar van degene, die mij onder de oogen kwamen, zou wel wat lang duren en is daarom niet gewenscht te achten. Eigenlijk is dat hier ook niet noodig en daarom overbodig. Ik merk alleen maar op, dat soms zeer *behartigenswaardige,* soms ook *vreemde,* ja *verkeerde* bepalingen gemaakt zijn bij de bepalingen voor de consulenten.

Zoo werd — om van ieder één voorbeeld te geven — 12 April 1659 in de cl. Deventer besloten, dat de „predikanten-consulenten", die „over de beroepingen staan", met alle „voorzichtigheid pro re nata" (die naar voorkomende omstandigheden) zullen toezien, doch — zoo werd ook bepaald — „zij zullen zich bij de beroeping toch „pure passivi" hebben te gedragen, d. w. z. heelemaal geen pressie mogen uitoefenen. Zeer terecht kwam de classe Deventer aldus tegen overheersching van den consulent op.

Daarentegen werd 11 Aug. 1727 door de classe Den Haag — lang niet mak — de bepaling gemaakt, dat de consulent aan een kerkeraad moest berichten, als de gemeente vacant werd, „dat (de kerkeraad) *niet het minste, wat het ook zij,* zonder consulenten zal mogen doen." Zeker eene vreemde ja verkeerde bepaling.

Ook in de 19e eeuw bediende men zich in de Gereformeerde Kerken van „consulenten", terwijl bij de jongste revisie van de K. O., in 1905, op de Synode te Utrecht, het punt van het consulentschap, dat reeds drie eeuwen ongeveer bestond, nu ook in de K. O. is opgenomen in art. 4, zoodat wij daar nu o. m. lezen, „dat de beroeping in Kerken met niet meer dan één dienaar zal geschieden ook met advies van de classe of *van den hiertoe door de classe aangewezen consulent.*

Daarna worden zijne verplichtingen uiteengezet. In de Kerkorde wordt alleen gesproken van de beteekenis van het consulentschap bij het beroepingswerk, maar het blijft er doorgaans niet toe beperkt.

3. Omtrent de verplichtingen van den consulent valt op te merken, dat eigenlijk maar éëne zaak in de K. O. staat, waaruit voor den consulent eene bepaalde verplichting voortvloeit: n.l. de beroeping van den predikant in eene gemeente met één dienaar. Daarbij dient, gelijk reeds is meegedeeld, de consulent van advies te dienen.

De vacante kerk moet hem daartoe in deze zaak kennen, en de consulent is dan verplicht om advies te geven. In overleg met den kerkeraad der vacante gemeente kan dan vastgesteld worden of hij ook — wat soms gewenscht kan zijn — bij de nominatie d.i. bij 't formeeren van een getal tegenwoordig zal zijn; en of hij ook — gelijk in vele gevallen regel is — de vergadering der gemeente zal leiden, waarin de aanwijzing zal plaats hebben door de gemeente van een predikant, die daarna door den kerkeraad zal worden beroepen; terwijl hij, nadat de beroeping is uitgebracht, als consulent den beroepsbrief mede heeft te onderteekenen, opdat de beroepene daardoor wete, dat bij de beroeping alles behoorlijk is toegegaan en met de eischen van het kerkverband gerekend is geworden. Andere bepaald omschreven verplichtingen bestaan er voor den consulent niet.

Wat echter niet wegneemt, dat een consulent, bijaldien de vacante gemeente raad en leiding en hulp behoeft in andere kerkelijke zaken, en zich daartoe tot haren consulent wendt, zich ongetwijfeld verplicht zal gevoelen om haar, zooveel hij kan, behulpzaam te wezen. Zulke zaken zijn : 't prediken, (vooral bij bijz. gelegenheden) en het uitreiken van de sacramenten; het catechiseeren; ook wel zieken-bezoek of z.g. huisbezoek: het leiden van begrafenissen en van vergaderingen, ook wel van die, welke voor andere doeleinden dan verkiezingen worden gehouden.

Soms is het zelfs *zeer* gewenscht, dat de consnlent in een of meer van deze gevallen niet alleen *adviseert*, maar ook, — zooveel de arbeid in de eigen gemeente en de krachten van den consulent dit toelaten, — én door zijne tegenwoor-

digheid én door zijn optreden leiding geeft opdat de vrede en de orde en de geestelijke welstand der gemeente te meer bevorderd moge worden.

De consulent is daarom, hoewel ook dit niet beschreven is, doch zeker uit den aard en de bedoeling van het consulentschap voortvloeit, ook verplicht, om, zooveel hij kan, te helpen toezien, dat alle dingen in de vacante gemeente, op goede en ordelijke wijze geschieden; en eene vacante gemeente handelt zeker zeer wijs, als zij zich, bij voorkomende moeilijkheden of andere zaken van gewicht, tot den consulent wendt om raad en hulp, wijl de classe, die haar gaarne zal willen helpen, als zij vergadert, maar slechts nu en dan, d. i. in den regel, om de drie maanden bijeen is.

En eindelijk volgt eene aanwijzing van de bevoegdheden, den consulent toegekend, benevens de finantieele vergoeding, welke hem dient te worden gegeven.

4. Van de bevoegdheden van den consulent kan ook in in 't kort de hoofdzaak worden meegedeeld. De consulent is geen lid van den kerkeraad van de vacante gemeente evenals de andere kerkeraadsleden van die kerk. En evenmin is hij lid van de vacante gemeente zelve. Van het hebben van eene *keurstem* in gemeentelijke vergaderingen of in de vergaderingen van den kerkeraad kan dus geen sprake zijn. De consulent heeft als *formeel* buiten de gemeente staande en door de classe alleen tot *consulent* aangewezen, niet anders dan hoogstens een adviseerende stem; is voorts bevoegd — men zou kunnen zeggen omdat hij het verplicht is — om zijn invloed aan te wenden tot heil van de vacante kerk, naar den regel in Gods Woord en de kerkelijke bepalingen; en is daarom ook bevoegd om te waarschuwen en te vermanen, bijaldien kerkeraad of gemeente eigenwillige en daarom zondige paden wilde gaan inslaan of ook reeds had betreden. Indien daarom b.v. bij eene beroeping niet gehandeld werd, gelijk behoorde, zou hij kunnen weigeren den beroepsbrief te teekenen of ook indien hij gevraagd was kunnen weigeren de vergaderingen met 't oog op de beroeping te leiden, en wordt van het gebeurde door hem aan de classe mededeeling gedaan.

Wat eindelijk de finantiëele vergoeding aan den consulent voor zijne bewezen hulp aangaat, ook hier geldt: De arbeider is zijn loon waardig.

Misschien is het daarom soms wel gewenscht, ten einde latere eventuëele moeielijkheid of misverstand, omtrent dit punt te voorkomen, hieraangaande niet bij het *eindigen* van den arbeid eenige overeenkomst te treffen — maar bij het *begin* er van reeds eene behoorlijke afspraak te maken, althans niet te spreken van weerszijden dat men elkander in dit punt wel vertrouwen kan.

PESSIMISTISCHE LECTUUR.

De droeve gevallen van zelfmoord te Leipzig hebben begrijpelijkerwijze ook in ons land de aandacht getrokken. Moge de ook een spoorslag temeer zijn voor ouders, om te waken voor hun kroost — en voor schrijvers, dat ze zich wachten voor de mode onzes tijds: het uitbeelden van 's levens donkere zijde. Het *Arnh. Dagblad* wees er met ernst op.

> Wilt ge weten, hoe een hopeloos pessimistische lectuur, die geen God erkent en alle geloof over boord heeft geworpen, de ziel der jeugd verpest — zie dan naar Duitschland!
>
> In het afgeloopen schooljaar hebben op een gymnasium te Leipzig drie leerlingen zelfmoord gepleegd.
>
> Drie in één klas!
>
> Een klas slechts van zeventien leerlingen!
>
> Lees het schoolverslag van het gymnasium — het is aangrijpend in zijn soberheid!
>
> „In den nacht voor het begin van het nieuwe schooljaar ging de Oberprimaner Friedrich H., die als no. 4 naar de afdeeling 1a bevorderd was, geen schoolgeld behoefde te betalen en een koninklijke toelage van 19 mark had, vrijwillig uit het leven heen.
>
> „Wat hem eigenlijk tot het droevig besluit heeft gedreven, zal wel nooit opgehelderd worden; het schijnt, dat hij door ongeschikte lectuur zijn evenwicht kwijt was geraakt. Wij zullen den beminnelijken, begaafden leerling altijd in vriendelijke, zij het ook weemoedige herinnering houden.
>
> „Op 8 Januari 1911 stierf de Oberprimaner Werner N., een van de begaafdste leerlingen, die het gymnasium tot nu toe gehad heeft, door eigen hand. In een achtergelaten brief heeft hij uitdrukkelijk verklaard, dat de daad met de school niet in het minste verband stond. Uit de aanteekeningen bleek, dat N. kracht en moed om te leven verloren meende te hebben.
>
> „In den nacht van 31 Januari op 1 Febr. maakte de Oberprimaner Erich P. een einde aan zijn leven, door zich uit het raam te werpen. Volgens een mededeeling van den diep beklagenswaardigen vader schijnt hij na een harden inwendigen strijd den moed om te leven verloren te hebben; aan den anderen kant heeft hij in een afscheidswoord, dat hij achter heeft gelaten, nadrukkelijk gezegd, dat de school met de treurige gebeurtenis niets te maken had. P. was een zeer begaafd leerling, die bij het examen I tot IIa (een van de beste cijfers) gekregen had en van wien men de beste verwachtingen koesterde.
>
> De sombere zelfmoorden van het Leipziger gymnasium staan niet op zichzelf. Op andere scholen treft men even-

eens levenswanhoop aàn, en Duitschland is er door geschokt. De professors zijn er bij te pas gekomen, om de oorzaak er van op te sporen.

En Dr. Gurlitt heeft de verklaring afgelegd, dat er aan de Duitsche opvoeding van de jeugd wel iets moet haperen.

Ja, dat zal ook wel.

Als men de fout maar niet in de verkeerde richting zoekt!

Het kostelijkste, ouders! wat gij uw kinderen kunt geven bestaat niet in goud of zilver want dat kunnen ze verliezen ook niet in een wetenschap, die los van God wordt beoefend, waar hare paden kunnen leiden naar den afgrond, maar in Christelijk onderwijs, dat voor den doodelijken adem van het sombere pessimisme behoedt!

Inderdaad, dat is het wat de kinderen van ons volk behoeven: Christelijk onderwijs en een opbouwende lectuur, die niet in weemoeds diepten leidt, maar van het licht der genade getuigt, waardoor de christen troost geniet in leven en sterven.

G. D.